

Utredning – möjlighet för icke
skolskjutsberättigade elever att åka med i mån
av plats på befintlig skolbuss

**LUNDS
KOMMUN**

Innehållsförteckning

Utredning – möjlighet för icke skolskjutsberättigade elever att åka med i mån av plats på befintlig skolbuss.....	1
Att åka med i mån av plats - Utredningen	2
1 Nämndens ansvarsområde och mandat.....	2
1.1 Lagstiftningen	3
2 Bakgrund.....	3
2.1 Förutsättningar i Lunds kommun idag	3
3 Omvärldsbevakning	4
4 Konsekvenser och slutsatser	5
4.1 Målgrupp	5
4.2 Konsekvenser.....	5
4.3 Slutsatser	7

Att åka med i mån av plats - Utredningen

Barn- och skolnämnden gav i juni 2021 förvaltningen i uppdrag att utreda ett antal frågor kopplat till skolskjuts i samband med att frågan om nya riktlinjer för skolskjuts var uppe för antagande. Dessa utredningsuppdrag redovisas i olika dokument. En delutredning gäller om det är möjligt att införa fria kollektivtrafikresor, alternativt skolskjuts för elever i kommunala eller fristående skolor, som har långt från sin skola men inte kan få skolskjuts då de inte valt närmsta kommunala skola eller tvingats byta skola exempelvis på grund av mobbing. Uppdraget skall gälla resor inom Lunds kommun. Detta uppdrag redogörs för i annan delutredning. Med hänsyn till utgången i den delutredningen har förvaltningen valt att göra den här utredning som en tilläggsutredning till de övriga.

I delutredningen om det är möjligt att införa fria kollektivtrafikresor ingick att titta på frågan om en möjlighet att införa skolskjuts för elever i kommunala eller fristående skolor, som har långt från sin skola men inte kan få skolskjuts då de inte valt närmsta kommunala skola. Då det framgår av skollagen vad som ingår i begreppet skolskjuts kan det konstateras att den typ av resor som omnämns här till största del inte utgör skolskjuts i skollagen mening. Att utöka elevers rätt till resor på det sätt som beskrivs, faller därför inte inom ramen för barn- och skolnämndens mandat. Det skulle också vara förenat med en stor merkostnad. En möjlighet till transport till och från skolan för en del av dessa elever skulle kunna vara att åka med på en befintlig skolbuss i mån av plats. Det är en sådan möjlighet som belyses i den här tilläggsutredningen. Det gäller alltså elever som inte uppfyller kriterierna för att ha rätt till skolskjuts enligt bestämmelserna i skollagen, se mer om bestämmelserna under 1.1 nedan.

1 Nämndens ansvarsområde och mandat

På Sveriges kommuner och regioners hemsida finns följande information om nämnders ansvar. En nämnd eller styrelse har sitt uppdrag från fullmäktige som är det högsta beslutande organet i en kommun. Nämndernas ansvar regleras i nämndernas reglementen som beslutas av fullmäktige. Det handlar om att genomföra det uppdrag som fullmäktige definierat till givna förutsättningar. Med uppdraget följer ett ansvar för nämnden och ledamöterna i nämnden. Nämnden ska genomföra det uppdrag fullmäktige definierat för nämnden eller genom särskilda beslut riktat till nämnden och enligt 6 kap. 6 § kommunallagen se till att verksamhet bedrivs enligt mål, beslut och föreskrifter från fullmäktige samt enligt lagar och förordningar. Vidare ska nämnden fatta beslut inom

ramen för sitt uppdrag och besluta i de ärenden fullmäktige delegerat till nämnden. Varje ledamot har också ett enskilt ansvar att delta i arbetet, följa mål, beslut och föreskrifter och inte agera utanför uppdragets förutsättningar och ramar.

I reglementet för barn- och skolnämnden är det tydligt att nämnden har ansvar för skolskjuts. Bestämmelserna som reglerar skolskjuts finns bl.a. i skollagen.

1.1 Lagstiftningen

Bestämmelserna om skolskjuts i hemkommunen finns i 9 kap. 15 b § första stycket, 10 kap. 32 § första stycket respektive 11 kap. 31 § första stycket skollagen (2010:800). Här framgår att elever i förskoleklass grundskola och grundsärskola med offentlig huvudman har rätt till kostnadsfri skolskjuts från en plats i anslutning till elevens hem till den plats där utbildningen bedrivs och tillbaka, om sådan skjuts behövs med hänsyn till färdvägens längd, trafikförhållanden, elevens funktionsnedsättning eller någon annan särskild omständighet.

Av andra stycket i samma paragrafer framgår att denna rätt till skolskjuts dock inte gäller elever som väljer att gå i annan skolenhet än den där kommunen annars skulle ha placerat dem eller som går i en annan kommuns grundskola med stöd av 25-27§§. I de fall det kan ske utan organisatoriska eller ekonomiska svårigheter ska kommunen även anordna skolskjuts i dessa fall.

Vidare framgår i respektive kapitel att hemkommunen ska anordna skolskjuts för elever som går i en fristående förskoleklass, grundskola och grundsärskola inom kommunen under samma förutsättningar som anges ovan i andra stycket beträffande elever valt en annan skola än den där kommunen skulle placerat dem, d.v.s. när det inte innebär en organisatorisk eller ekonomisk svårighet för kommunen.

När elever går på en fristående skola i en annan kommun finns ingen rätt till skolskjuts enligt skollagen.

2 Bakgrund

2.1 Förutsättningar i Lunds kommun idag

Något formellt beslut om möjlighet att åka med i mån av plats finns inte i Lunds kommun och därför finns det inte heller någon skrivning om detta i nu gällande normer för skolskjuts, beslutade av kommunfullmäktige 2013. Trots detta har det ändå utvecklats en praxis där framförallt elever folkbokförda i annan kommun, men som bor nära kommungränsen och går i skola i Lund, hoppar på skolskjutsen på en befintlig hållplats och

åker med till skolan. Dessa elever har allt som oftast inte rätt till skolskjuts från sin hemkommun, eftersom de valt en skola i en annan kommun och skolskjuts till den självvald skolan i Lund oftast innebär en merkostnad för hemkommunen. Detta förfaringsätt att åka med skolbussen är inte förenligt med gällande regelverk. När det kom till förvaltningens kännedom lyftes det i barn och skolnämnden som information och kontentan blev att de elever som åker med får göra det tills nya riktlinjer finns beslutade.

Begreppet skolskjuts är reglerat i skollagen och kommunen har en skyldighet när vissa förutsättningar är uppfyllda. Eleven behöver t.ex. gå på "rätt skola" (placeringsskolan). Om det är en självvald skola föreligger bara rätt till skolskjuts så länge det inte uppstår en merkostnad för kommunen. Det innebär att även elever folkbokförda i Lunds kommun som går på en självvald skola inom kommunen eller en kommunal skola i annan kommun har rätt till skolskjuts redan idag så länge det inte blir en merkostnad jämfört med om eleven gått på placeringsskolan. I sammanhanget kan också nämnas att elever som går på någon av de kommungemensamma särskilda undervisningsgrupperna (KSU) anses vara placerade där av kommunen och har rätt till skolskjuts om avståndskravet eller annan grund för skolskjuts är uppfyllt.

3 Omvärldsbevakning

Inom ramen för utredningen har omvärldsbevakning genomförts av hur det ser ut med möjligheten att åka med i mån av plats i andra kommuner. Utfallet framgår av tabellen nedan.

Kommuner där elever <u>kan</u> åka med i mån av plats	Kommuner där det <u>inte kan</u> åka med i mån av plats
Haninge	Bollebygd
Jönköping	Göteborg
Kungsbacka	Helsingborg
Staffanstorps	Malmö
Tranemo	Osby
Vellinge (till viss del)	Sjöbo
Växjö (till viss del)	Stockholm
	Trelleborg

Tabelltext: Omvärldsbevakning av möjligheten att åka med i mån av plats.

I kommuner där detta är möjligt är ställt olika krav på villkor som måste föreligga för att det ska vara möjligt. Som exempel kan nämnas följande.

- På vilken typ av skolskjuts gäller möjligheten att åka med i mån av plats? (t.ex. transport med befintliga skolbusslinjer, inga avvikelser avseende tider och hållplatser i fastställda turlistor för respektive buss), ej på de andra transporterna
- Vilka skolformer gäller det
- En förutsättning att samtliga berörda skolskjutsberättigade har tilldelats plats.
- När i iden ska ansökan göras? T.ex. kan sökas tidigast 7 dagar innan läsårets första skoldag.
- Tid för vilken möjligheten att åka med beviljas och i vilken ordning? T.e.x. beviljas för ett läsår i taget och i den ordning ansökningarna inkommer.
- Återtagandeförbehåll. T.ex. platsen är garanterad under läsåret om inte ny elev som har rätt till skolskjuts behöver platsen eller om skolbusslinjen förändras så att i ansökan angivna hållplatser och tider inte längre gäller.
- Vilka elever gäller det? T.ex. endast elever som är folkbokförda i kommun eller även elever folkbokförda i annan kommun. Ska elever i hemkommunen ha företräde till lediga platser?
- Vem förlorar sin plats när skolskjutsberättigad elev tillkommer. T.ex. principen "sist in, först ut" gäller inom respektive elevgrupp (folkbokförda i kommunen respektive utanför kommun)

4 Konsekvenser och slutsatser

4.1 Målgrupp

En rimlig målgrupp är att möjligheten att åka med på befintlig skolbusslinje i mån av plats skulle gälla för icke skolskjuts berättigade elever bosatta i Lunds kommun oavsett om de går på en kommunal eller fristående skola. Det skulle även kunna gälla elever som är bosatta i annan kommun, men har sin skolgång på en skola som är belägen i Lunds kommun.

Det är svårt att uttala sig om hur många elever som skulle utnyttja denna möjlighet. Känt för förvaltningen är att det i dagsläget är det elever, framför allt från Eslövs kommun, som åker med på befintlig skolbuss. Det är svårt att beräkna hur många elever som skulle välja att utnyttja en sådan möjlighet om den gavs, eftersom det idag är något som bara sker. Totalt finns det 113 elever från Eslövs kommun som får sin utbildning i Lunds kommun och 52 elever från Sjöbo kommun.

4.2 Konsekvenser

Genomförd utredning har visat att det skulle krävas en process och ett system för att hantera ansökningar om att åka med i mån av plats, vilket

behöver utvecklas t.ex. genom en e-tjänst för att det ska vara möjligt att hantera. Eftersom Lunds kommun inte själv hanterar ruttplanering, utan denna utförs av skolskjutsleverantören Bergkvara Buss AB finns svårigheter i att ha en uppdaterad bild kring rutter och uppdaterad platstillgång på dessa. Eftersom möjlighet att åka med i mån av plats inte utgör en skyldighet för kommunen att erbjuda behövs också en hantering som stödjer en kontroll av vem som eventuellt behöver förlora möjligheten att åka med för att ett skolskjutsberättigat barn behöver platsen på bussen.

För detta behövs en process där vårdnadshavare anmäler önskemål om att en elev får resa med i mån av plats på en viss tur under en viss tidperiod, t.ex. läsår och få ett beslut om rätt att åka med på skolbussen under innevarande läsår. Beslutet behöver innefatta ett återttagandeförbehåll som kan användas i de fall en skolskjutsberättigad elev tillkommer. En förändrad process innebär en ökad administration, eftersom det i dag inte sker någon administration alls. Med hänsyn till hur nuvarande leverantör arbetar med ruttplaneringen och vem som ska åka med på respektive tur finns det ingen möjlighet att i dagsläget få till en automatiserad process kring platstillgång på de olika turerna. Även om en e-tjänst kan skapas för själva ansökningsförfarandet löser det inte ovanstående och hanteringen efter ansökan kommer därför behöva ske manuellt oavsett var i organisationen den ska utföras.

En hantering av ansökningar om att åka med i mån av plats är förenad med både ökad administration och en kostnad för utveckling av en e-tjänst för ansökan samt framtida underhåll av densamma. Med dagens modell är utvecklingskostnaden för barn- och skolnämnden 0 kr i rena pengar. Däremot så tar det en hel del tid i anspråk i form av utveckling, utbildning, bevakning, uppdateringar osv, oavsett om hantering/administration ska ske lokalt eller centralt. Med dagens upplägg så skulle det innebära en kontakt med skolskjutsleverantör i samtliga ärenden för att säkerställa att plats på buss finns. Uppskattningsvis så skulle nog ett ärende kräva åtminstone 30 min handläggningstid. Det innebär att omprioriteringar sannolikt kommer behöva göras inom nämndens budgetram för att finansiera en hantering av möjlighet att åka med i mån av plats på befintlig skolbuss.

Det är troligt att kommunens ansvarsförsäkring inte skulle omfatta barn som åker med på skolbussen i måna av plats på likande sätt som redogjorts för i utredningen gällande kompisåkning. Det innebär att skadeståndsskyldighet för person- och sakskada samt förmögenhetsskada för något som eleven gjort sig skyldig till inte täcks

av kommunens försäkring utan vårdnadshavarna får stå för det som inträffat.

4.3 Slutsatser

Barn- och skolnämnden ansvarar enligt reglementet för skolskjuts enligt skollagen. Även om möjligheten att åka med på en befintlig skolbuss i mån av plats inte utgör skolskjuts i skollagens mening, bedömer förvaltningen att ett beslut att tillåta detta, som i sig inte innebär en merkostnad, då det handlar om att åka med på en ledig plats på en befintlig skolbuss, borde kunna falla inom ramen för barn- och skolnämndens mandat att besluta om.

Förvaltningen vill med denna tilläggsutredning belysa den möjlighet som finns för barn- och skolnämnden att införa en möjlighet för icke skolskjutsberättigade elever att åka med i mån av plats på befintlig skolbuss. Barn- och skolnämnden behöver utifrån vad som redogjorts för i genomförd utredning i så fall ta ställning till om möjligheten för icke skolskjutsberättigade elever att åka med på en skolbuss i mån av plats ska finnas i Lunds kommun och att det därför ska finnas med en bestämmelse om detta i de nya riktlinjerna för skolskjuts. Det behöver också beslutas om denna möjlighet även ska gälla för elever folkbokförda i annan kommun, men som har sin skolgång i Lunds kommun.

Att det idag främst är elever hemmahörande i annan kommun som åker med skolbussen talar för att barn- och skolnämnden inte bör fatta ett beslut om att åka med i mån av plats. Dessa elever faller helt utanför kommunens ansvar eftersom de har en annan hemkommun.

Om barn- och skolnämnden ändå anser att det ska vara möjligt innebär det att man åtar sig något som faller utanför reglementet och som det inte heller finns någon lagreglering kring. Eftersom det faller utanför kommunens ansvar är det troligt att kommunens ansvarsförsäkring inte gäller för elever som åker med i mån av plats.

Vidare innebär det att förvaltningen måste ges möjlighet att skapa en säker process samt säkerställa att det finns handläggare för att administrera och hantera ansökningar gällande att åka med i mån av plats. En kontakt behöver tas med Bergkvara i varje enskilt ärende för att veta att det finns plats på bussen eller inte, eftersom det inte går att automatisera då kommunen köper in tjänsten för ruttplanering av skolskjuts och dess utförande. I dagsläget verkar det vara 11 skolor som har elever som åker med Bergkvara Buss AB. En hantering skulle med största sannolikhet innebära behov av en utökad administration, då denna typ av handläggning inte alls hanteras idag, utöver kostnader för utveckling och förvaltning av e-tjänster, kompetensutveckling behöver

tillgodoses och någon form av samordning för att säkerställa stöd i arbetet och likvärdig hantering.

Vid nästa upphandling av skolskjuts skulle andra krav kunna ställas som gör att processen skulle kunna lösas på ett annat mer automatiserat sätt. Det är i så fall möjligt tidigast läsåret 23/24.

Om det ska vara en möjlighet i Lunds kommun behöver nämnden besluta fr.o.m. när denna möjlighet ska börja gälla med hänsyn tagen till det arbete som beskrivits ovan och som behöver vara på plats innan. Vidare behöver nämnden ge förvaltningen i uppdrag att ta fram närmare anvisningar kring vilka villkor som ska gälla, genom framtagande av en rutin som beslutas av förvaltningen.